

Najaarsnota 2025

behorende bij de begrotingswijzigingsvoorstellen aangaande dienstjaar 2025

1. Introductie

Voor u ligt de Najaarsnota van 2025 van Land Aruba (NJN 2025) waarin stil wordt gestaan bij de laatste nog nodige door te voeren mutaties aan Landsbegroting. De NJN 2025 zal vooruitlopend op de aanbidding e/o behandeling van de 2de suppletoire van begroting 2025 aan de Staten van Aruba worden overhandigd, zodat de Staten tijdig kennis kunnen nemen van de mutatievoorstellen van vóór het einde van het begrotingsjaar. Tevens zullen de Raad van Advies en het College Aruba financieel toezicht (CAft) een afschrift hiervan ontvangen.

Stand begroting na de 1ste suppletoire

Op 25 augustus 2025 hebben de Staten van Aruba de wijzigingsvoorstellen behorende tot de voorjaarsnota en 1ste suppletoire op begroting 2025 (inclusief een nota van wijziging) goedgekeurd en vastgesteld. Met als resultaat een financieringsoverschot van +1.2% van het bbp. Via deze nota en diens 2de suppletoire zal uitvoering gegeven worden aan het meevallersbeleid van de in december 2023 geactualiseerde Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft), waarin ten tijde van overschotten meevallers (boven de minimale +1.0% van het bbp) ingezet zullen worden voor het financieren van extra investeringen (=50% van de totale meevaller), en voor het verrichten van extra aflossingen ter verlaging van de schuld van het Land (=de overige 50% van de totale meevaller).

Kernbegrippen

De in deze nota nader uit te lichten wijzigingsvoorstellen zijn verdeeld over drie categorieën:

- Mee- en tegenvallers: mutaties i.v.m. lagere of hogere begrotingsverplichtingen e/o hogere of lagere begrotingsontvangsten dan geraamd, zonder dat het beleid is gewijzigd.
- Beleidsmatige mutaties: wijzigingen in de ramingen van kosten, investeringen, kapitaaluitgaven of middelen die voortvloeit uit wijzigingen in het beleid.
- Technische mutaties: zijn mutaties zonder beleidsmatige of (negatieve) financiële consequenties.

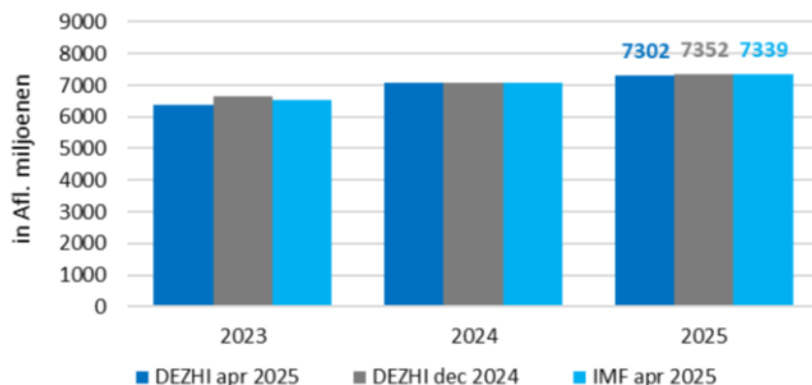
Leeswijzer

Alvorens het meevallersbeleid (technisch) toegepast kan worden, dient eerst aandacht geschonken te worden aan de laatste macro-economische ontwikkelingen in paragraaf 2. Vervolgens zal in paragraaf 3 de wijzigingsvoorstellen betreffende de ontvangsten- en bestedingenkant van de begroting nader toegelicht worden. In paragraaf 4 wordt technisch uitgelegd hoe het meevallersbeleid gehanteerd zal worden en daarna wordt een samenvatting gegeven van de verwachte eindstand van de begroting in paragraaf 5. Tot slot, richt paragraaf 6 zich op de effecten van de verwachte eindstand van de begroting en het toepassen van het meevallersbeleid op de schuldontwikkeling van het Land, en wordt in paragraaf 7 een actuele beeld gegeven van de meerjarige financiële lasten van het Landspakket op basis van ontvangen geormerkte middelen vanuit Nederland.

2. Economisch beeld voor 2025

Ten opzichte van de eerste suppletoire van 2025 (inclusief nota van wijziging) is qua economisch beeld nog geen verandering te bemerken, op het feit na dat een positievere scenario zich lijkt te gaan materialiseren. In het basisscenario, met een afsluitdatum van maart 2025 voorspelt de DEZHI een nominale bbp-groei van 3,2%. Dit is een neerwaartse bijstelling van -0,7 procentpunten ten opzichte van de prognose van de DEZHI van december 2024¹. Zowel de Centrale Bank van Aruba (CBA) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voorspellen echter dat de Arubaanse economie het in 2025 beter zal doen dan de DEZHI voorspelt. In haar publicatie van februari 2025 projecteert de CBA een nominale groei van 3,8%². Het IMF presenteert in de World Economic Outlook van april 2025 een nominale groeiprognose van 3,7%³, welke betekent een nominaal bbp van Afl. 7339 miljoen voor het jaar 2025. Dit is Afl. +37,0 miljoen hoger dan de basisscenario van de DEZHI. Vermeld moet worden dat de wereldeconomie, inclusief die van Aruba, onderhevig is aan enige onzekerheden door de aanhoudende Russische agressie oorlog in Oekraïne, het veranderende handelsbeleid van de Verenigde Staten van Amerika (hierna: de Verenigde Staten) en oplopende geopolitieke spanningen en conflicten in het Midden-Oosten. Zowel de DEZHI als het IMF zullen herijkte economische prognoses uitbrengen in het vierde kwartaal van 2025.

Grafiek 2.1 Ontwikkeling nominaal bbp in 2025

Bron: Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Primaire Sector

Door de toegenomen onzekerheid rondom het handelsbeleid van de Verenigde Staten en de dreigende handelsoorlog, heeft het IMF haar reële groeiprognose voor de wereldeconomie neerwaarts bijgesteld naar 2,8%. Het IMF biedt ook economische vooruitzichten voor onze belangrijkste handelspartners en regio. Volgens de laatste publicatie van het IMF zal de Verenigde Staten, Nederland, en Latijns-Amerika en het Caribisch gebied in reële termen groeien met 1,8% 1,4% en 2,0% in 2025. Voor Aruba verwacht het IMF een reële groei van 2,2%.

¹ <https://www.deaci.aw/wp-content/uploads/2025/01/December-2024-outlook-final.pdf>

² <https://www.cbaruba.org/readBlob.do?id=17580>

³ Gebaseerd op de handelstarieven die tot en met 4 april 2025 zijn aangekondigd.

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/04/22/world-economic-outlook-april-2025>

Inflatie

De gemiddelde inflatie over de gehele periode voor 2025 wordt geraamd op 1,9 procent. De grootste bijdragen aan deze inflatie zijn onder andere de prijzen van woningen en huishoudelijke apparatuur. Deze omvatten prijzen van elektronica en bouwmaterialen. Ook de kledingprijzen zullen naar verwachting stijgen, aangezien de meeste kleding die in de Verenigde Staten wordt gekocht, wordt geïmporteerd uit China, waar momenteel de hoogste tarieven gelden. De prijzen van benzine en diesel verzachten de prijsstijging van andere componenten, samen met de accijnzenverlaging van 10 cent die door de Regering is ingevoerd per 1 mei 2025. Het totale effect van de tarieven op de inflatie op Aruba wordt geschat op ongeveer 2,5 procent.

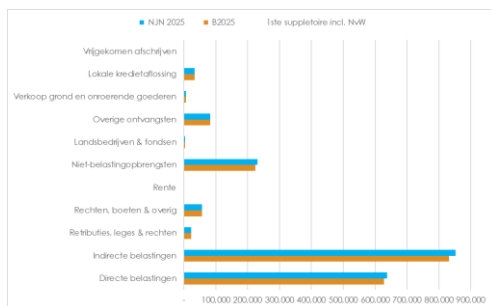
De-risking strategie rondom ontstane VS-handelsoorlog

Het zwalkende handelsbeleid van President Trump veroorzaakt op dit moment grote onzekerheid voor de wereldeconomie. Deze situatie wordt op dit moment nauwlettend gemonitord en bij eventuele materiële updates aangaande de bbp-prognoses, welke het middenkader van het Land (daadwerkelijk) aantasten zullen de Staten van Aruba onmiddellijk ingelicht worden. Dit is onderdeel van de “de-risking” strategie van het kabinet AVP-FUTURO om zodoende een proactieve aanpak te hebben op externe latente risico's. Deze strategie is gericht op een drietal aspecten: potentiële risico's (tijdig) identificeren, mitigerende maatregelen daarvoor bedenken, en de duurzaamheidsfactor van Landsfinanciën waarborgen. Vooralsnog en indien nodig kan gebruikt worden gemaakt van het bovenmatig batig surplus saldo (> 1.0% collectief niveau) als buffer om de eerste eventuele tegenslagen op te vangen. Als dit niet voldoende is, zal ook eventueel nog niet ingezette investeringsmiddelen geheralloceerd worden ter bestrijding van tegenslagen voor de Arubaanse economie voortvloeiend uit de handelsoorlog. Afhankelijk van de mate van de tegenslagen, zal zelfs overwogen kunnen worden om beroep te doen op artikel 23 van de LAft. Dit laatstgenoemde is een uiterste redmiddel.

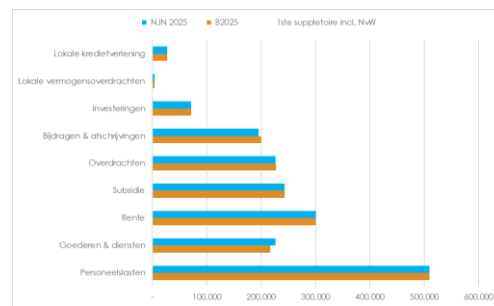
3. Wijzigingsvoorstellen in een notendop

Er is voor het einde van dit dienstjaar nog een aantal wijzigingen nodig voor in de begroting, zowel aan de ontvangsten- als aan de bestedingenkant. Deze wijzigingsvoorstellen betreffen vooral technische en beleidsmatige mutaties, welke verder geen negatief effect hebben op het financieringssaldo. Echter, vergen deze wijzigingsvoorstellen op voorhand wel de goedkeuring van de Staten van Aruba aangezien deze wijzigingen conform artikel 14 van het CV1989 dienen te verlopen. Alvorens per ministerie ingezoomd wordt op de daaronder horende wijzigingsvoorstellen, volgt hierna eerst een beknopte grafische vergelijking van de cijfers van de 1ste suppletoire van 2025 versus die van deze najaarsnota.

Grafiek 5: Vergelijking ontvangsten 1ste suppletoire vs. NJN

Grafiek 6: Vergelijking bestedingen 1ste suppletoire vs. NJN

Uit deze grafische weergaven is te zien, dat de ontvangsten gestegen zijn ten opzichte van de 1ste suppletoire, bij met name de middelenposten directe belastingen (+10,0 miljoen), indirecte belastingen (+21,6 miljoen) en niet-belastingopbrengsten (+7,5 miljoen). Daarnaast zijn aan de bestedingenkant ook een aantal toenames te zien aan de kostenposten van personeelslasten (Afl. 107.000), goederen & diensten (Afl. 9,6 miljoen) en subsidies & doelmutteringen (Afl. 200.000). Ook zijn afnames te bespeuren bij de kostenposten bijdragen & afschrijvingen (Afl. 5,0 miljoen), overdrachten (Afl. 994.000) en investeringen (Afl. 275.000).

Bedragen in AFL. 1000	Afname	Reden	Toename	Reden	Effect
Ministerie AZOIRO			4,899	TM	4,899
Ministerie TINO					-
Ministerie ECDO			107	TM	107
Ministerie T&V			750	TM	750
Ministerie AEI					-
Ministerie O&S					-
Ministerie J&S					-
Ministerie FIC			33,344	TM	33,344
Subtotaal:	0		39,100		39,100

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

Hierboven staat een beknopte samenvatting van de voorgestelde mutaties aan de ontvangstenzijde. Daarin is te zien dat bij vier ministeries het middelenniveau omhoog is bijgesteld. Het gaat om de ministeries van AZOIRO, ECDO, T&V en FIC.

Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening

De raming van de ontvangstenzijde van het budget van dit ministerie zal in totaal met Afl. 4,8 miljoen bovenwaarts bijgesteld worden. Deze bijstelling is een nodige technische mutatie, welke te maken heeft met te ontvangen geormerkte middelen afkomstig van Nederland voor het project invoeren van burgerservicenummer, en afkomstig van de Europese Unie ten gunste van E-government.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van AZIOIRO	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Directe belastingen				
Indirecte belastingen				
Retributies				
Rechten, boeten & overig				
Renten				
Niet belastingopbrengsten	279	I	TM	Opvoeren raming geormerkte Nederlandse middelen ter implementatie van het project invoering burgerservicenummer
	4,620	I	TM	Opvoeren raming geormerkte EU-middelen als begrotingssteun voor het beleidsplan van E-government
Landsbedrijven & fondsen				
Overige ontvangsten				
Totaal:	4,899			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegevaller en M=Meevaller

■ Verhoging ■ Verlaging

Ministerie van Economische zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling

Omwille van de uitvoering van projecten van het Landspakketproject thema E (Economische Hervormingen) zal een programmamanager ingehuurd moeten worden met ontvangen geormerkte middelen ter waarde van Afl. 106.500. Deze middelen worden onder de middelenpost niet-belastingopbrengsten onder dit ministerie geraamd.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van ECDO	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Directe belastingen				
Indirecte belastingen				
Retributies				
Rechten, boeten & overig				
Renten				
Niet belastingopbrengsten	107	I	TM	Geormerkte middelen ontvangen vanuit Nederland ten behoeve van uitvoering van Landspakket thema Economie c.q. het inhuren van een programmamanager
Landsbedrijven & fondsen				
Overige ontvangsten				
Totaal:	107			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegevaller en M=Meevaller

■ Verhoging ■ Verlaging

Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid

De raming van de middelenpost niet-belastingopbrengsten onder dit ministerie zal verhoogd worden met Afl. 750.00 ter uitvoering van het Landspakket project huisartsenopleiding.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van TV	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Directe belastingen				
Indirecte belastingen				
Retributies				
Rechten, boeten & overig				
Renten				
Niet belastingopbrengsten	750	I	TM	Geormerkte middelen ontvangen vanuit Nederland ten behoeve van uitvoering van het Landspakket project huisartsenopleiding
Landsbedrijven & fondsen				
Overige ontvangsten				
Totaal:	750			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verhoging ■ Verlaging

Ministerie van Financiën en Cultuur

Op basis van de huidige groeitendens in de voorlopige realisatie worden de eerder geraamde belastingenmiddelen met respectievelijk Afl. 10,0 miljoen bij de directe en Afl. 21,6 miljoen bij de indirecte belastingen bovenwaarts bijgesteld. Verder wordt de middelenpost van de niet-belastingopbrengsten onder dit ministerie met in totaal Afl. 1,7 miljoen verhoogd worden, bestaande uit geormerkte middelen voor het uitvoeren van een tweetal specifieke projecten. Deze geormerkte middelen zijn bestemd voor het project "Underwater Cultural Heritage Management Training" ad. Afl. 225.000, welke door Nederlandse geormerkte middelen gefinancierd zal worden. En ook Afl. 1,5 miljoen ter uitvoering van de actieagenda slavernijverleden.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van FIC	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Directe belastingen	10,000	S	TM	Herijking belastingmiddelen op basis van realisatietendens 1ste halfjaar 2025
Indirecte belastingen	21,600	S	TM	Herijking belastingmiddelen op basis van realisatietendens 1ste halfjaar 2025
Retributies				
Rechten, boeten & overig				
Renten				
Niet belastingopbrengsten	225	I	TM	Geormerkte middelen vanuit Nederland ten behoeve "Underwater Cultural Heritage Management Training"
	1,519	I	TM	Geormerkte middelen vanuit Nederland ten behoeve van de actieagenda slavernijverleden
Landsbedrijven & fondsen				
Overige ontvangsten				
Totaal:	33,344			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verhoging ■ Verlaging

Op basis van de hiervoor genoemde wijzigingsvoorstellen zal de vastgestelde ontvangstenstand van de begroting van 2025 met Afl. +39,1 miljoen gaan toenemen. Hierna volgt een geactualiseerde overzicht van de ontvangstenstand, indien rekening wordt gehouden met de in deze nota gepresenteerde wijzigingsvoorstellen.

	B2025 1ste suppletoire incl. NvW	Δ	B2025 NJN	AZIOIRO	TINO	ECDO	T&V	AEI	O&S	J&S	FIC
<i>in AFL. 1000</i>											
Ontvangsten	Directe belastingen	627,500	10,000	637,500							10,000
	Indirecte belastingen	831,015	21,600	852,615							21,600
	Retributies, leges & rechten	22,821	-	22,821							
	Rechten, boeten & overig	56,331	-	56,331							
	Rente	283	-	283							
	Niet-belastingopbrengsten	223,468	7,500	230,968	4,899		107	750			1,744
	Landsbedrijven & fondsen	4,209	-	4,209							
	Overige ontvangsten	82,162	-	82,162							
	Lokale kredietaflossing	6,133	-	6,133							
	Vrijgekomen afschrijven	34,072	-	34,072							
Subtotaal:	1,887,995	39,100	1,927,094	4,899	0	107	750	0	0	0	33,344

De bestedingenkant van de begroting van 2025 vergt ook een aantal aanpassingen. De laatstgenoemden zijn van technische en beleidsmatige aard, en zijn terug te relateren aan o.a. de opvoering van kostenramingen van ontvangen Nederlandse en EU geormerkte middelen, en enkele beleidsmatige wijzigingen bij verschillende diensten van de ministeries. Hierna volgt een beknopte samenvatting van de voorgestelde mutaties aan de bestedingenkant:

Bedragen in AFL. 1000	Toename	Reden	Afname	Reden	Effect
Ministerie AZIOIRO	-395	BM	4,918	TM	4,524
Ministerie TINO	275	BM	-250	BM	25
Ministerie ECDO	257	BM	-150	BM	107
Ministerie T&V	5,601	BM			5,601
Ministerie AEI					-
Ministerie O&S					-
Ministerie J&S	1,564	BM	-9,965	BM	(8,401)
Ministerie FIC	2,044	TM/BM	-180	BM	1,864
Subtotaal:	9,346		-5,627		3,719

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegevaller en M=Meevaller

Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening

De raming bij de kostenpost goederen & diensten behorend tot dit ministerie wordt met Afl. 4,8 miljoen in verband met het verhogen van de raming voor elektriciteitskosten, kosten gerelateerd aan de uitvoering van E-government, het scheppen van budgetruimte ten behoeve van Directie Cultuur en kosten gerelateerd aan de introductie van burgerservicenummer door DBSB. Daarnaast wordt de investeringspost met circa Afl. 275.000 verlaagd omdat het camerabeveiligingsproject bij DIVA geen doorgang meer zal hebben. Vervolgens wordt voorgesteld om de vrijgekomen middelen in te zetten ter dekking van de extra ontstane kosten bij de Directie Natuur en Milieu i.v.m. het onderzoek naar koraalriffen, genetische diversiteit en monumentale bomen.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van AZIOIRO	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelslasten				
Goederen & diensten	(120)	I	BM	Deze raming wordt verlaagd ter dekking van ontstane kosten bij de Directie Cultuur
	279	I	TM	Opvoering raming ter uitvoering van het project invoering burgerservicenummer door DBSB
	4,620	I	TM	Opvoering raming ter uitvoering van beleidsplan E-government door Directie innovatie
	19	I	BM	Opvoering extra budgetruimte ter dekking van hoge electriciteitskosten
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen				
Overdrachten				
Bijdragen & afschrijvingen				
Investeringen				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Investeringen	(275)	S	BM	Het project camarabeveiliging bij DIVA zal geen doorgang meer plaatsvinden, waardoor de vrijgekomen middelen ingezet worden ter dekking van extra kosten bij de Directie Natuur en Milieu
Totaal:	4,524			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken

In totaal wordt de kostenpost goederen & diensten van het ministerie TINO met Afl. 25.000 verhoogd. Dit is het gevolg van het incidenteel verhogen van de kostenpost goederen & diensten bij Directie Natuur en Milieu met Afl. 275.000 in het kader van voorlichtingscampagne en onderzoek naar koraalriffen, genetische diversiteit en monumentale bomen, en ook door het vrijmaken van budgetruimte ter dekking van de kostenpost on- en minvermogen bij het ministerie van TV.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van TINO	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelslasten				
Goederen & diensten	275	I	BM	Deze raming wordt verhoogd ten behoeve van de Directie Natuur en Milieu in het kader van voorlichtingscampagne en onderzoek naar koraalriffen, genetische diversiteit en monumentale bomen
	(250)	S	BM	Er wordt bovenmatig budgetruimte vrijgemaakt ten behoeve van de kospost on- en minvermogen bij het ministerie van T&V
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen				
Overdrachten				
Bijdragen & afschrijvingen				
Investeringen				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Totaal:	25			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Ministerie van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling

De raming bij de kostenpost personeelslasten wordt incidenteel verhoogd met Afl. 107.000. Dit bedrag is de benodigde kostenraming ter uitvoering van het inhuren van een programmamanager voor thema E van het Landspakket. Deze wijzigingsvoorstel is budget neutraal en wordt gedekt uit ontvangen geormerkte Nederlandse middelen. Verder wordt de kostenpost goederen & diensten met Afl. 150.000 verhoogd uit vrijgemaakte middelen uit de kostenpost overdrachten ter dekking van ontstane lasten inzake Revitalisatie Oranjestad.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van ECDO	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelslasten	107	I	TM	Opvoering van de kostenraming ter uitvoering van het Landspakket project inhuren programmamanager thema Economie
Goederen & diensten	150	I	BM	Opvoering van een kostenraming ter uitvoering van ontstane lasten inzake Revitalisatie O'stad
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen				
Overdrachten	(150)	I	BM	Neerwaartse bijstelling bovenmatige raming bij kostenpost bureu ECDO
Bijdragen & afschrijvingen				
Investerings				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Totaal:	107			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid

De totale kosten van dit ministerie zullen bovenwaarts bijgesteld worden met Afl. 5,6 miljoen, als gevolg van het opvoeren van een budget neutrale kostenraming ad. Afl. 750.000 ter uitvoering van het Landspakket project huisartsenopleiding, het bijstellen van het kostenramingsniveau ad. Afl. 4,5 miljoen van de kostenpost on- en minvermogen (uit bijdragen van diverse ministeries)⁴ en een benodigde kostenraming ad. Afl. 347.000 voor de jaarlijkse PAHO/WHO bijdrage.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van TV	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelslasten				
Goederen & diensten	750	I	TM	Opvoering kostenramingen ter uitvoering van het Landspakket project aangaande huisartsenopleiding
	4,504	S	BM	Bijvulling kostenpost on- en minvermogen (medische kosten)
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen				
Overdrachten	347	S	BM	Opvoering van kostenraming ten behoeve van jaarlijkse PAHO/WHO bijdrage
Bijdragen & afschrijvingen				
Investerings				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Totaal:	5,601			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Ministerie van Justitie en Sociale Zaken

Onder dit ministerie wordt de raming bij de kostenpost goederen & diensten met in totaal Afl. 2,6 miljoen verlaagd als gevolg van het afvoeren van bovenmatige ramingsruimte ten behoeve van het aanvullen van medische kosten bij het Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid. Daarnaast wordt ook bij de kostenpost goederen & diensten twee ramingen opgevoerd voor respectievelijk de Directie Sociale Zaken (ad. Afl. 164.000), KPA, KIA en Bureau J&S

⁴ Deze raming is bestemd voor de bekostiging van onder andere buitenlandse zorg, waaronder de opvang van lokale psychiatrische patiënten (Capriles kliniek te Curaçao), opvang van zwaar geestelijke gehandicapten op Curaçao (SGR) en ook ten behoeve van opvang en behandeling van lokale verslaafden in het buitenland. Volledigheidshalve dient vermeld te worden dat ook op deze raming de kosten van opvang en behandeling (bij onafhankelijke stichtingen en instellingen) van verslaafden op Aruba zelf opgenomen worden.

(ad. Afl. 1,2 miljoen) ten behoeve van de dekking van eerder niet voorziene kosten. Verder wordt bij de kostenpost subsidies & doeluitkeringen een raming (ad. Afl. 200.000) opgevoerd ten behoeve van St. Aruba Heart Leadership Foundation. Bij de kostenposten overdrachten en bijdragen & afschrijvingen wordt respectievelijk de raming verlaagd met Afl. 1,0 miljoen ter dekking van de jaarlijkse bijdrage aan PAHO/WHO, de kostenpost on- en minvermogen⁵, ontstane lasten bij de diensten (DSZ, KPA, KIA en Bureau J&S) en subsidie aan de St. Heart Leadership Foundation, en een verlaging van Afl. 5,0 miljoen in verband met het afvoeren van een kostenraming ten behoeve van het instellen van een groeifonds justitiële keten op Koninkrijksniveau, welke geen doorgang meer zal hebben.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van JS	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelkosten				
Goederen & diensten	(3,954)	S	BM	Afvoering bovenmatige raming ten behoeve van aanvulling medische kosten bij het ministerie van TV
	164	I	BM	Opvoering van raming ter dekking van extra ontstane lasten bij DSZ die niet eerder te voorzien waren
	1,200			Opvoering van raming ter dekking van extra ontstane lasten bij KPA, KIA en Bureau JS die niet eerder te voorzien waren
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen	200	S	BM	Opvoering van een kostenraming ten behoeve van St. Aruba Heart Leadership Foundation
Overdrachten	(1,011)	S	BM	Afvoering van bovenmatige raming bij kostenpost onderstand ter dekking van jaarlijkse bijdrage PAHO/WHO, aanvulling kostenpost on- en minvermogen, ontstane lasten bij de diensten en subsidie St. Aruba Heart Leadership Foundation
Bijdragen & afschrijvingen	(5,000)	S	BM	Afvoering van kostenraming groeifonds justitiële keten aangezien dit project geen doorgang zal hebben
Investeringen				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Totaal:	-8,401			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Ministerie van Financiën en Cultuur

Onder dit ministerie wordt de raming bij de kostenpost goederen & diensten met in totaal Afl. 2,0 miljoen verhoogd in het kader van dekking van extra ontstane kosten bij de Directie Cultuur ter uitvoering van culturele evenementen (ad. Afl. 120.000), het project *“Underwater Cultural Heritage Management Training”* (ad. Afl. 225.000), benodigde kosten ter dekking van de controlewerkzaamheden van SOAB voor de jaarrekeningen van het Land (ad. 180.000), en kosten gerelateerd aan het uitvoeren van de actieagenda van slavernijverleden (ad. Afl. 1,5 miljoen). Tot slot is incidenteel bij de kostenpost overdrachten Afl. 180.000 vrijgemaakt ter dekking van de kosten gerelateerd aan de controlewerkzaamheden van de jaarrekening van het Land.

⁵ Deze raming is bestemd voor de bekostiging van onder andere buitenlandse zorg, waaronder de opvang van lokale psychiatrische patiënten (Capriles kliniek te Curaçao), opvang van zwaar geestelijke gehandicapten op Curaçao (SGR) en ook ten behoeve van opvang en behandeling van lokale verslaafden in het buitenland. Volledigheidshalve dient vermeld te worden dat ook op deze raming de kosten van opvang en behandeling (bij onafhankelijke stichtingen en instellingen) van verslaafden op Aruba zelf opgenomen worden.

Alle bedragen zijn in AFL 1000

Ministerie van FIC	Mutatie	Aard	Reden	Omschrijving
Personeelslasten				
Goederen & diensten	120	I	BM	Deze raming wordt verhoogd ter dekking van culturele evenementen van Directie Cultuur
	225	I	TM	Deze raming wordt verhoogd ter dekking van de kosten gerelateerd aan de "Underwater Cultural Heritage Management Training"
	180	I	BM	Opvoering raming ter dekking jaarrekening controle kosten door SOAB
	1,519	I	TM	Opvoering kostenraming ter uitvoering van de actieagenda inzake slavernijverleden
Rente				
Subsidies & doeluitkeringen				
Overdrachten	(180)	I	BM	Vrijgemaakte ruimte ter dekking lasten ten behoeve van jaarrekening controle door SOAB
Bijdragen & afschrijvingen				
Investerings				
Lokale vermogensoverdrachten				
Lokale kredietverlening				
Totaal:	1,864			

Noot: S=Structureel, I=Incidenteel, B=Beleidsmatige actie, TM= Technische Mutatie, T=tegenvaller en M=Meevaller

■ Verlaging ■ Verhoging

Op basis van de hiervoor genoemde wijzigingsvoorstellen zal de vastgestelde bestedingenstand van de begroting van 2025 bovenwaarts bijgesteld worden. Hierna volgt een geactualiseerde overzicht van de bestedingenstand, indien rekening wordt gehouden met de in deze nota gepresenteerde wijzigingsvoorstellen.

	B2025 1ste supplettoire incl. NvW	Δ	B2025 NJN	AZIOIRO	TINO	ECDO	T&V	AEI	O&S	J&S	FIC
<i>in AFL. 1000</i>											
Bestedingen											
Personeelslasten	509,452	107	509,558			107					
Goederen & diensten	216,872	9,681	226,554	4,798	25	150	5,254			(2,590)	2,044
Rente- en overige financieringskosten	300,765	-	300,765								
Subsidie & doeluitkeringen	242,868	200	243,068							200	
Overdrachten	227,175	(994)	226,181			(150)	347			(1,011)	(180)
Bijdragen & afschrijvingen	200,357	(5,000)	195,357							(5,000)	
Investerings	71,563	(275)	71,288	(275)							
Lokale vermogensoverdrachten	4,430	-	4,430								
Lokale kredietverlening	27,000	-	27,000								
Subtotaal:	1,800,483	3,719	1,804,202	4,524	25	107	5,601	0	0	-8,401	1,864

4. Toepassing meevallersbeleid

De vastgestelde begroting van 2025 inclusief de 1ste supplettoire en een nota van wijziging kwam uit op +1.2% van het bbp. Dit betekent dat indien rekening wordt gehouden met de waargenomen meevaller (een agio ter waarde van Afl. 10.0 miljoen) en de in de vorige paragrafen gepresenteerde wijzigingsvoorstellen de verwachte eindstand van begroting 2025 op het volgende uitkomt:

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Ontvangsten (in AFL. 1000)						
Directe belastingen	627,500	-	627,500	10,000	637,500	Structureel
Indirecte belastingen	831,015	-	831,015	21,600	852,615	Structureel
Retributies, leges & rechten	22,821	0	22,821	-	22,821	
Rechten, boeten & overig	49,340	6,991	56,331	-	56,331	
Rente	283	0	283	-	283	
Niet-belastingopbrengsten	209,269	14,199	223,468	7,500	230,968	Incidenteel
Landsbedrijven & fondsen	4,287	(78)	4,209	-	4,209	
Overige ontvangsten	72,124	10,038	82,162	-	82,162	
Lokale kredietaflossing	6,133	0	6,133	-	6,133	
Vrijgekomen afschrijvingen	34,072	(0)	34,072	-	34,072	
Totaal:	1,856,844	31,150	1,887,994	39,100	1,927,094	

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Bestedingen (in AFL. 1000)						
Personeelslasten	509,352	100	509,452	107	509,558	Incidenteel
Goederen & diensten	193,640	23,232	216,872	9,681	226,554	Incidenteel
Rente- en overige financieringskosten	294,493	6,272	300,765	-	300,765	
Subsidie & doeluitkeringen	256,577	(13,709)	242,868	200	243,068	
Overdrachten	228,708	(1,533)	227,175	(994)	226,181	
Bijdragen & afschrijvingen	200,316	41	200,357	(5,000)	195,357	
Investerings	71,000	563	71,563	(275)	71,288	Structureel
Lokale vermogensoverdrachten	4,430	-	4,430	-	4,430	
Lokale kredietverlening	20,000	7,000	27,000	-	27,000	
Totaal:	1,778,516	21,968	1,800,484	3,719	1,804,202	

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Financiering (in AFL. 1000)						
Aflossingen:	533,857	61,345	595,202	(61,345)	533,857	Incidenteel
Financieringssaldo LAND:	78,328	9,182	87,510	35,381	122,891	
Financieringsbehoefte:	455,529		507,692		410,966	
Financieringssaldo LAND uitgedrukt in BBP-%	1.1%		1.2%		1.7%	
BBP	7,352,000		7,302,000		7,302,000	

Uit deze prognose is te zien, dat het resultaat van de 2de supplettoire van 2025 verwacht wordt op een niveau van +1.7% van bbp c.q. Afl. 122,8 miljoen. In overeenstemming met het meevallersbeleid van artikel 14 lid 2 d van de LAft, dient 50% ervan ingezet te worden voor het verrichten van extra investeringen, en de overige 50% voor een verdere reductie van de schuld van het Land. Daarbij dient ook rekening te worden gehouden met artikel 14 lid 3 e

van de LAft. In de volgende tabel staat een samenvatting van hoe het meevallersbeleid i.c. van dienstjaar 2025 toegepast zou kunnen worden:

	<i>in Afl. 1000</i>
Verwachte resultaat 2de suppletoire 2025:	122,892
Overschotnorm 2025	73,952
Omvang meevaller 2025	48,940
Agio	10,038
Eco. Effect op middelenkader	31,600
Bovenmatige overschotnorm t.w.v. 0.1% uit B2025	7,302
50% extra investeringen	8,670
Agio	5,019
Bovenmatige overschotnorm t.w.v. 0.1% uit B2025	3,651
50% extra aflossingen	40,270
Agio	5,019
Eco. Effect op middelenkader	31,600
Bovenmatige overschotnorm t.w.v. 0.1% uit B2025	3,651

De agio meevaller en de eerder geraamde bovenmatige overschotnorm van 0.1% punten zullen voor 50% ingezet worden ter verlaging van de schuld en ter uitvoering van extra investeringen. Doordat een investeringsfonds in dienstjaar 2025 ingesteld wordt, zullen deze middelen voor extra investeringen als voeding dienen voor het nog in te stellen fonds. Daarnaast zal de meerwaarde van de herijkte middelenkader ad Afl. 31,6 miljoen in lijn met artikel 14 lid 3 van de LAft, afgescheiden gehouden worden van de uitgaven en zal ten gunste van de schuldverlaging ingezet worden.

5. Recapitulatie verwachte eindstand Landsbegroting anno 2025

Resumerend, zal de begroting van 2025 rekening houdend met de wijzigingsvoorstellen van de 2de supplettoire zoals gepresenteerd is in deze nota als volgt eruit zien:

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Ontvangsten (in AFL. 1000)						
Directe belastingen	627,500	-	627,500	10,000	637,500	Structureel
Indirecte belastingen	831,015	-	831,015	21,600	852,615	Structureel
Retributies, leges & rechten	22,821	0	22,821	-	22,821	
Rechten, boeten & overig	49,340	6,991	56,331	-	56,331	
Rente	283	0	283	-	283	
Niet-belastingopbrengsten	209,269	14,199	223,468	7,500	230,968	Incidenteel
Landsbedrijven & fondsen	4,287	(78)	4,209	-	4,209	
Overige ontvangsten	72,124	10,038	82,162	-	82,162	
Lokale kredietaflossing	6,133	0	6,133	-	6,133	
Vrijgekomen afschrijvingen	34,072	(0)	34,072	-	34,072	
Totaal:	1,856,844	31,150	1,887,994	39,100	1,927,094	

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Bestedingen (in AFL. 1000)						
Personeelslasten	509,352	100	509,452	107	509,558	Incidenteel
Goederen & diensten	193,640	23,232	216,872	9,681	226,554	Incidenteel
Rente- en overige financieringskosten	294,493	6,272	300,765	-	300,765	
Subsidie & doeluitkeringen	256,577	(13,709)	242,868	200	243,068	
Overdrachten	228,708	(1,533)	227,175	(994)	226,181	
Bijdragen & afschrijvingen	200,316	41	200,357	(5,000)	195,357	
Investerings	71,000	563	71,563	8,395	79,958	Incidenteel
Lokale vermogensoverdrachten	4,430	-	4,430	-	4,430	
Lokale kredietverlening	20,000	7,000	27,000	-	27,000	
Totaal:	1,778,516	21,967	1,800,483	12,389	1,812,872	

	B2025	Δ	1ste supplettoire (incl. NvW)	Δ	2de supplettoire	Soort Wijziging
Financiering (in AFL. 1000)						
Aflossingen:	533,857	61,345	595,202	(61,345)	533,857	
Financieringssaldo LAND:	78,328	9,183	87,511	26,711	114,222	
Financieringsbehoefte:	455,529	52,162	507,691	(88,056)	419,635	
Financieringssaldo LAND uitgedrukt in BBP-%	1.1%		1.2%		1.6%	
BBP	7,352,000		7,302,000		7,302,000	

Noot: Indien er op een post meerdere malen dezelfde soort wijziging voortkomt (bijv. 3x structureel en 1x incidenteel) wordt dat post in het algemeen bestempeld met de meest voorkomende wijzigingssoort en of met het soort met het hoogste effect, als er een van elk is.

Gelet op deze geprojecteerde eindstand zal het financieringssaldo van de collectieve sector van Aruba eind 2025 op +3,1 % van het bbp uitkomen:

Collectieve Sector van Aruba

	B2025		1ste OBW2025 incl. NvW		2de OBW2025	P2026	P2027	P2028	P2029
<i>in AFL duizend</i>		Δ		Δ					
Land	78,328	9,184	87,511	26,730	114,241	85,889	121,285	143,271	179,325
AZV	67,300	4,140	71,440	14,808	86,249	50,953	44,672	38,140	31,350
SVB	57,160	-	57,160	(0)	57,160	52,600	28,155	16,863	6,333
ATA	9,466	-	9,466	-	9,466	393	306	155	40
Serlimar	-	1,741	1,741	-	1,741	-	-	-	-
SEPB	(1,081)	1,318	237	(85)	153	(943)	(943)	(943)	(943)
UA	(806)	1,564	758	(676)	81	127	-	-	-
<i>Uitkering van ATA aan Land</i>	<i>(18,000)</i>		<i>(41,090)</i>		<i>(41,090)</i>	<i>(18,000)</i>	<i>(393)</i>	<i>(306)</i>	<i>(155)</i>
SALDO:	192,366		187,223		228,000	171,018	193,082	197,179	215,949
in % BBP:	2.6%		2.6%		3.1%	2.3%	2.4%	2.4%	2.5%
BBP:	7,352,000		7,302,000		7,302,000	7,429,000	8,020,000	8,311,000	8,587,000

Noot: De cijfers van de overige entiteiten zijn geactualiseerd met de laatste informatie per augustus 2025. BBP 2025-2026 is cf. DEZHI (mei 2025) en BBP 2027-2030 is cf. IMF (april 2025).

Schuldquote Collectieve Sector

	B2025		1ste OBW2025 incl. NvW		2de OBW2025	P2026	P2027	P2028	P2029
<i>in AFL duizend</i>									
Schuld:	4,926,313		4,912,989		4,871,451	4,682,009	4,487,897	4,289,624	4,072,617
Schuldquote:	67%		67%		67%	63%	56%	52%	47%

Assumpties: Geprojecteerde schuldontwikkeling o.b.v. verwachte overschotten bij het Land, AZV en SVB. Beginstand 2025 is gelijkgesteld aan eindstand 2024. Schuldpositie o.b.v. formele leningen.

Dit betekent dat de collectieve sector van Aruba aan de begrotingsnorm van +1.0% van het bbp voldoet conform huidige prognoses en bij ongewijzigd beleid. Als het Land op het huidige schuldreductie-pad blijft, zal al in 2029 een schuldquote van 47% van het bbp bereikt kunnen worden. Dit is 11 jaar eerder dan de LAft voorschrijft. Een versnellingsfactor daarbij is het gedeeltelijk inzetten van de ontstane overschotten bij de sociale fondsen, wat ook onderdeel is van de financieringsstrategie van dit jaar.

6. Overheidsschuld

In overeenstemming met de geldende schuldquotenorm streeft het Land ernaar om de schuldquote te verlagen naar 70% bbp in 2031, en daarna naar 50% in 2040. Aan de hand van de verwachte eindstand van dit dienstjaar, en rekening houdend dat Aruba net als in de afgelopen jaren blijft voldoen aan de overschotnorm, leidt de inzet van deze surplus tot een verdere verlaging van de schuldquote. Zoals uit onderstaande tabel te zien is, zal de schuldquote einde 2025 met 3.9%-punten dalen ten opzichte van 2024.

Tabel 6.1: Verwachte overheidsschuldstand

Alle bedragen zijn in AFL miljoenen

	2025		
	AFL	BBP-%	BBP in AFL
Start stand (K4 jaar t-1)	5265.3	74.4%	7076.0
Mutatie in kwartaal 1	-29.8		
Mutatie in kwartaal 2	44.8		
Eindstand 1ste helft 2025	5280.4	72.3%	7302.0

	2025		
	AFL	BBP-%	BBP in AFL
Start stand (K2 jaar t)	5280.4	72.3%	7302.0
Verwachte mutaties in kw 3 en 4	-129.28		
Verwachte eindstand 2025	5151.1	70.5%	7302.0

Dit betekent dat het Land en route is om al in dienstjaar 2025 de 70% van de schuldquoteverlaging te bereiken. Bij het inzetten van het geprojecteerde overschot op collectief niveau, zal het pad richting de 50% schuldquoteverlaging verder gefaciliteerd worden. Naar verwachting zal het Land in dienstjaar 2029 de 50% schuldquote al bereiken bij ongewijzigd beleid.

7. Meerjarig inzicht financiële lasten Landspakket

In deze nota zijn neutrale wijzigingen voorgesteld, welke terug te relateren zijn naar ontvangen middelen zijdens Nederland ten behoeve van de uitvoering van het Landspakket. In onderstaand overzicht staat een geactualiseerd beeld daarvan.

Budgettaire gevolgen van de uitvoeringsagenda (bedragen x AWG 1.000)									
	Structureel/ Incidenteel	2022		2023		2024		2025	
		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
Thema: A Financieel beheer		1,840	22	1,313	665	5,230	1,342	1,197	4,256
Verslaggevingsstelsel	Incidenteel	381	22		177	1,255	12		55
Programmamanager A	Incidenteel			335		47			85
NSS	Incidenteel	1,460			407	832			10
Capaciteit versterking	Structureel			978	80	1,895	313	523	297
Eindafrekening Subsidies	Incidenteel					135	133		4
Three Lines	Incidenteel					1,899	4	1,197	4,059
E-LOFA	Incidenteel					47			44
Thema B: Kosten en effectiviteit publieke sector		-	-	335	53	-	68	-	61
Programmamanager B	Incidenteel			335	53		68		61
Thema C: Belastingen		3,245	830	621	-	-	356	1,095	342
Hervorming fiscaal stelsel	Incidenteel	3,245	830						
Inhaal achterstand bezwaarafhandelingen	Incidenteel			621			356	1,095	342
Thema D: Financiële sector		335	-	335	-	335	-	335	-
UBO-register	Structureel	335		335		335		335	
Thema E: Economische hervormingen		301	44	301	197	2,796	179	1,845	622
AFTA	Structureel	301	44	301	197	1,845	89	1,845	
Sids Hossein	Incidenteel					45	45		
Herziening vestigingsverordening	Incidenteel					99	45		
Economisch Onderzoek Kasteelt	Incidenteel					207			424
Doorontwikkeling DPL	Incidenteel					102			
Arbeidsmarktbeleid	Incidenteel					150			45
Reviseren & optimaliseren verzameling personeelsbehoefte op de arbeidsmarkt	Incidenteel					32			
Realiseren forecasting model personeelsbehoefte	Incidenteel					200			
Interface DAO en CENSO	Incidenteel					216			
Inhuren programmamanager	Incidenteel								
Agri-innovation park	Incidenteel								153
Thema F: Zorg		-	-	746	-	750	603	750	-
Uitbreiding Huisartsen Opleiding	Structureel			746		750	603	750	
Thema G: Onderwijs		-	-	-	-	889	164	346	218
Kengetallen Registratiesysteem	Structureel					889	164	346	218
Thema H: Versterken rechtsstaat		9,725	442	7,169	2,282	264	1,165	6,904	767
Grenstoezicht	Incidenteel	8,402	221	6,826	973		(12)		
Kansspelautoriteit	Incidenteel			79	80				
Ondermijningsgelden	Incidenteel	1,323	221	264	1,229	264	1,176	6,904	767
Totaal:		15,446	1,339	10,819	3,196	10,264	3,876	12,472	6,266
Bijdrage via:									
A. Geoordeelde NL middelen voor de periode 2022-2027		14,810	1,294	8,272	2,866	6,189	3,358	9,769	5,824
B. Geoordeelde NL middelen (eenmalig) combi met Landsbegroting (str)		-	-	1,647	133	1,895	428	523	443
C. Landsbegroting		636	44	899	197	2,180	89	2,180	-
Uitputtingspercentage:			9%		30%		38%		50%